

Warszawa, 06-02-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

V.7203.30.2020.MŻ/JL

Pan dr n. ekon.

Adam Niedzielski

Minister Zdrowia

via ePUAP

Wielce Szanowny Panie Ministrze,

Jednym z zadań Rzecznika Praw Obywatelskich jest czuwanie nad przestrzeganiem konstytucyjnego prawa obywateli do ochrony zdrowia i do czystego środowiska¹. Z zaniepokojeniem odnotowuję zatem zjawisko godzące w oba te dobra, jakim jest nieograniczona, nadmierna emisja sztucznego światła w przestrzeni publicznej. W literaturze naukowej zjawisko to nosi nazwę „zanieczyszczenia świetlnego”.

Rozmiary problemu zanieczyszczenia świetlnego przejrzyste obrazuje mapa dostępna w serwisie internetowym www.lightpollutionmap.info, z której wynika, iż niemal całe nocne niebo nad obszarem Polski zanieczyszczone jest sztucznym światłem.

Opracowaniem krajowym, szczególnie wartym uwagi w omawianym przedmiocie jest „Memorandum w sprawie ustanowienia prawnych podstaw

¹Art.68, art. 74 Konstytucji RP

zrównoważonej polityki oświetlenia zewnętrznego”², które pozwalam sobie przekazać Panu Ministrowi w załączniku.

Dostępne badania naukowe wskazują, iż globalnie zanieczyszczenie świetlne wzrastało średnio o 9,6% rocznie w latach 2011-2022 i jest spowodowane przede wszystkim przejściem na półprzewodnikowe oświetlenie LED³. Nowe oprawy oświetleniowe oparte na technologii LED sprzyjają zwiększeniu bezpieczeństwa oraz zmniejszeniu zużycia energii. Niemniej poprawa bezpieczeństwa, jaką daje montaż oświetlenia LED, wynika także z tego, że światło oparte na tej technologii jest ostrzejsze, a oświetlane obiekty wyraźniejsze - w konsekwencji czego na oświetlanym obszarze może dojść do wzrostu zanieczyszczenia światłem.

•

Jak wynika z ustaleń pracowników mojego Biura, zbyt mocne oświetlenie jest jednym z czynników powodujących, że sąsiedztwo niektórych obiektów (najczęściej produkcyjnych i usługowych) czy urządzeń jest mocno uciążliwe dla obywateli. Zakłóca naturalny biorytm, zaburza wydzielanie melatoniny, powodując między innymi bezsenność. Występuje tzw. zmęczenie światłem. Niewątpliwie obniża to komfort życia mieszkańców nie tylko miast ale i wsi, przekładając się na pogorszenie stanu ich zdrowia.

² Red. K. Szlachetko, Gdańsk 2022, https://goodlightlaw.im.edu.pl/wp-content/uploads/2022/06/2022_Memorandum-ws.-polityki-oswietlenia_A4P.pdf.

³ A. Sánchez de Miguel, J. Bennie, E. Rosenfeld, S. Dzurjak, K. J. Gaston, First Estimation of Global Trends in Nocturnal Power Emissions Reveals Acceleration of Light Pollution, "Remote Sensing" 2021, Volume 13, Issue 16, <https://www.mdpi.com/2072-4292/13/16/3311>.

Zob.także:

- <https://www.science.org/doi/10.1126/sciadv.abl6891>
- <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abq7781>

Problem zanieczyszczenia świetlnego dostrzegany jest szeroko przez media, co dodatkowo potwierdza, iż przybiera on coraz większe rozmiary⁴.

•

W mojej ocenie istnienie problemu zanieczyszczenia świetlnego wynika między innymi z braku kompleksowych regulacji krajowych w zakresie oświetlenia zewnętrznego. W związku z powyższym, jeszcze w październiku 2022 r. zwróciłem się do Minister Klimatu i Środowiska, Pani Anny Moskwy z wystąpieniem, w którym zapytałem o ewentualnie podejmowane działania legislacyjne służące przeciwdziałaniu zanieczyszczeniu świetlnemu. Niestety, do dnia dzisiejszego nie otrzymałem odpowiedzi.

Tymczasem pragnę nadmienić, iż brak kompleksowej regulacji prawnej przeciwdziałających zanieczyszczeniu świetlnemu sygnalizowany był przeszło 10 lat temu przez Panią Rzecznik Praw Obywatelskich, prof. Irenę Lipowicz, ministrom odpowiedzialnym za infrastrukturę oraz transport i gospodarkę morską. Z korespondencji zwrotnej wynikało, iż fakt zanieczyszczenia świetlnego jest przez ministrów dostrzegany, a narzędzia do jego ograniczenia zostaną przewidziane w stosownych aktach prawnych. Zapowiedzi te nie przełożyły się jednak na poprawę stanu rzeczy w omawianym przedmiocie.

•

W związku z powyższym, a także mając na uwadze fakt, iż zanieczyszczenie środowiska - w tym zanieczyszczenie sztucznym światłem - wpływa negatywnie na kondycję zdrowotną naszych obywateli, chciałbym poruszyć ów problem również z Panem Ministrem.

⁴ <https://kobieta.onet.pl/wiadomosci/zanieczyszczenie-swiatlem-wielka-luna-nad-siechnicami/lfce5fd>
<https://krytykapolityczna.pl/kraj/zanieczyszczenie-swiatlem-piotr-wojcik/>
<https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,25737385,gigantyczne-zanieczyszczenie-swiatlem-pod-wroclawiem-jest-grozne.html>
<https://www.eluban.pl/artykul/19390,szklarnie-pod-bogatynia-przestana-zasmiecac-niebo-swiatlem>
<https://m.zinfo.pl/artykuly/37048>
<https://tvn24.pl/tvnmeteo/nauka/coraz-mniej-gwiazd-na-niebie-zanieczyszczenie-swietlne-postepuje-w-blyskawicznym-tempie-6643820?fbclid=IwAR2ijsURAAaYSYu28rPee3ETPn-JjIU2EjIMyqhjtGVkFmp5jCq9H-CtUcgM>
<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/2198344,1,niebo-jasnieje-coraz-szybciej-co-to-dla-nas-znaczy.read?fbclid=IwAR2N0qwJB7j-EGV7ONjwBBaWkZGzD1aDxWSC0Pr-npbhsBaTuxdZGwpr6PY>

Przede wszystkim proszę uprzejmie o informację, czy zagadnienie wpływu sztucznego światła na zdrowie obywateli było analizowane przez Pana Ministra, jego poprzedników lub też podległe urzędy – a jeśli tak, to z jakim rezultatem, bądź też, czy jest to obecnie przedmiotem analizy i projektowanych rozwiązań legislacyjnych

Pragnę przy tym zwrócić szczególną uwagę Pana Ministra na kwestię bezpieczeństwa wyżej wspomnianych opraw LED-owych dla zdrowia człowieka.

Zauważam, iż była ona dwukrotnie przedmiotem badania francuskiej Narodowej Agencji Bezpieczeństwa Sanitarnego – w 2010 r.⁵ oraz w 2019 r.⁶. Badania potwierdziły, że oświetlenie LED może wywierać wpływ na siatkówkę oka, a długookresowo na powstanie zwyrodnienia plamki żółtej. Szczególnie negatywne konsekwencje ma nieść światło niebieskie zwłaszcza dla dzieci i młodzieży. Agencja zwraca uwagę na destrukcyjny wpływ światła LED na rytmy biologiczne i sen, nawet w przypadku narażenia na bardzo niskie poziomy światła niebieskiego wieczorem lub w nocy⁷. Agencja rekomendowała stosowanie oświetlenia o temperaturze barwowej poniżej 3000K, jak też zaostrożenie przepisów w celu ograniczenia zanieczyszczenia światłem, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego. Ponadto zarekomendowano generalne zmniejszenie natężenia i ekspozycji na sztuczne światło⁸.

Bezspornym jest, że polscy obywatele mają prawo oczekiwać zapewnienia im bezpieczeństwa zdrowotnego, tj. pewności, że montowane oświetlenie, w którego zasięgu się znajdują, nie stanowi zagrożenia dla ich zdrowia. Obowiązany jestem zaznaczyć, iż warte odnotowania korzyści z lepszego oświetlenia, w szczególności w zakresie zapewnienia porządku publicznego czy ograniczenia zużycia energii, nie mogą uzasadniać uszczerbku na zdrowiu ludzi.

W związku z tym, pragnę dowiedzieć się od Pana Ministra, czy podobne badania, jak te przeprowadzone przez francuską Narodową Agencję Bezpieczeństwa Sanitarnego, planowane są do przeprowadzenia przez administrację właściwą w sprawach zdrowia w Polsce, a jeśli nie, to czy rozważane jest skorzystanie z wyników badań zagranicznych (np. francuskich) w kontekście oceny bezpieczeństwa opraw LED-owych dla zdrowia ludzi.

⁵ <https://www.anses.fr/en/system/files/AP2008sa0408EN.pdf>

⁶ <https://www.anses.fr/en/system/files/AP2014SA0253EN.pdf>

⁷ Zob. <https://www.anses.fr/en/content/leds-blue-light>.

⁸ <https://www.anses.fr/en/content/leds-anses%E2%80%99s-recommendations-limiting-exposure-blue-light>

Wskazuję, iż w Polsce wytyczne do oceny bezpieczeństwa fotobiologicznego lamp i systemów lampowych wraz z oprawami oświetleniowymi określa aktualnie norma PN-EN 62471:2010. Nie posiadam jednak wiedzy w zakresie prawidłowości i powszechności przestrzegania ww. normy w odniesieniu do oświetlenia sztucznego w przestrzeni publicznej. **Będę więc zobowiązany za informację i w tym przedmiocie.**

•

Szanowny Panie Ministrze, zgodnie z art. 68 ust. 4 Konstytucji władze publiczne są obowiązane do zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska - co obejmuje także degradację wywołowaną nieprawidłowym oświetleniem.

Dlatego też będę niezmiernie wdzięczny nie tylko za udzielenie odpowiedzi na niniejsze wystąpienie, ale przede wszystkim – za zaangażowanie się Pana Ministra w przedstawioną przeze mnie sprawę.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Załącznik:

Memorandum